

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุ ในจังหวัดศรีสะเกษ*

FACTORS EFFECTING FOOD OFFERING TO MONKS BEHAVIOR OF THE ELDERLY LIVING IN SISAKET PROVINCE

เดชภณ ทองเต็ม

Tachapon Tongterm

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University, Thailand

จිරนนท์ แก้วมา

Jeeranan Kaewma

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Songkhla Rajabhat University, Thailand

ธำรงค์ บุญพรหม

Thamrong Boonprom

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: nong_kea@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน อายุเฉลี่ย 69.5 ± 7.2 ปี ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้ค่าเท่ากับ 0.72 และผ่านการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ซึ่งใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.76 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ และความรู้ โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวเป็นปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .000$,

* Received 9 August 2020; Revised 20 October 2020; Accepted 18 November 2020

.000 และ .002 ตามลำดับ) และสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ในกลุ่มผู้สูงอายุได้ร้อยละ 22.1 การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริมองค์ความรู้เรื่องโรคเรื้อรังต่าง ๆ จากการบริโภคอาหาร และเรื่องหลักโภชนาการให้กับผู้สูงอายุเพื่อทั้งนี้เพื่อให้สามารถเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพพระสงฆ์ได้

คำสำคัญ: การถวายอาหาร, พระสงฆ์, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research was the cross - sectional descriptive study and was designed to study the factors affecting the food offering to monks behavior of the elderly living in Sisaket province. The sample was 400 elderlies who were 60 years old or above, with an average of 69.5 ± 7.2 years old. They were selected by using simple random and accidental samplings. The developed questionnaires were used for this research. The questionnaires were checked for content validity analysis by the experts and the Index of Item - Objective Congruence (IOC) value was 0.72. Moreover, these questionnaires were tested for reliability analysis by using Cronbach's alpha coefficient and the alpha coefficient was 0.76. Data analysis was accomplished by using the percentage, mean, standard deviation, factor analysis and multiple regressions analysis. The result found that beliefs, attitude and knowledge were the factors affecting food offering to monk behavior of elderly. the three factors were the positive factors affecting food offering to monk behavior of elderly at a significance level of .05 (p - value = .000, .000, .002 respectively). These factors can forecast the variance of food offering to monk behavior at 22.1%. For suggestions, the elderly living in Sisaket province should be promoted about knowledge of chronic disease from food consumption and knowledge of nutrition for selecting healthy food to monks' health.

Keywords: Food Offering, Monk, Elderly

บทนำ

พระสงฆ์ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของพระพุทธศาสนา (พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์) มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์มีกฎและพระวินัยที่กำหนดไว้ให้พระสงฆ์ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

ซึ่งแตกต่างจากประชาชนทั่วไป ซึ่งหนึ่งในวิถีการปฏิบัติที่บัญญัติไว้ในพระวินัยอันแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากประชาชนก็คือ การฉันอาหารที่จะต้องมาจากการถวายหรือจัดให้โดยพุทธศาสนิกชน ดังนั้นในเรื่องการบริโภคอาหารซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนนั้น สำหรับพระสงฆ์จึงต้องขึ้นกับพฤติกรรมการถวายอาหาร ของพุทธศาสนิกชนว่าจะจัดถวายให้ในประเภทใด รูปแบบใด และมีประโยชน์หรือมีคุณค่าทางโภชนาการมากหรือน้อยเพียงใดด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาปัญหาสุขภาพพระสงฆ์ในประเทศไทยพบว่า ปัจจุบันพระสงฆ์ไทยมีปัญหาด้านสุขภาพเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป (จงจิตร อังคทะวานิช และคณะ, 2559); (พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติ รามัญวงศ์) และคณะ, 2561) จากข้อมูลด้านโรคและการเจ็บป่วยของพระสงฆ์ที่เข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลสงฆ์ ในปี พ.ศ. 2556 พบว่ามีพระสงฆ์เข้ารับการรักษาจำนวน 71,037 รูป เป็นการรักษาอาการป่วยของโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในโรคเบาหวาน 5,090 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.17 โรคความดันโลหิตสูง 5,472 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.7 ภาวะไขมันในเลือดสูง 7,315 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.30 (มินตรา สารรักษ์ และคณะ, 2560) โดยภาวะการเจ็บป่วยด้วยโรคเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะพบสูงขึ้น ทั้งนี้โรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวาน ยังถือเป็นโรคที่พบได้บ่อยในกลุ่มพระสงฆ์สูงวัยอีกด้วย ซึ่งโรคและอาการเจ็บป่วยดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการฉันอาหารที่ไม่เหมาะสมของพระสงฆ์ (พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติ รามัญวงศ์) และคณะ, 2561) การฉันอาหารที่มีแป้งและน้ำตาลเป็นจำนวนมาก (พระราชปริยัติ และคณะ, 2561) ส่วนหนึ่งมาจากการที่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่นิยมซื้ออาหารสำเร็จรูปถวายแด่พระสงฆ์ ซึ่งอาหารดังกล่าวมีปริมาณคาร์โบไฮเดรตค่อนข้างสูงและมีปริมาณโปรตีนต่ำ (อลงกรณ์ สุขเรืองกุล และคณะ, 2560); (พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติ รามัญวงศ์) และคณะ, 2561) ดังนั้นการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของพุทธศาสนิกชนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการและประโยชน์ต่อสุขภาพของพระสงฆ์ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้รับการแนะนำ การให้ความรู้และดูแลในด้านการบริโภคอาหาร ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการฉันอาหารให้เหมาะสมควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการถวายอาหารของพุทธศาสนิกชน ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางพุทธศาสนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าพฤติกรรมการถวายอาหารของพุทธศาสนิกชนเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมดื่กบาตรหรือถวายอาหารแด่พระสงฆ์แล้ว พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของอาหารที่ดื่กบาตรหรือถวายแด่พระสงฆ์ของประชาชน ทศนคติต่อการทำบุญ ระดับการศึกษาของประชาชน และอายุของประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการถวายอาหาร (ศนิกันต์ ศรีมณี, 2561) แต่อย่างไรก็ตามบริบทที่แตกต่างกันของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ ระดับ

ความรู้ หรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารของพุทธศาสนิกชนที่แตกต่างกันด้วยทั้งสิ้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ” ทั้งนี้เนื่องมาจากจังหวัด ศรีสะเกษ ถือเป็นจังหวัดที่มีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดศรีสะเกษ, 2561) และนอกจากนี้ยังมีจำนวนวัดและพระสงฆ์มากเป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศอีกด้วย (สำนักงานพระพุทธศาสนา, 2557); (สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดศรีสะเกษ, 2562) ส่วนสาเหตุที่คณะผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มบุคคลกลุ่มดังกล่าว ถือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา และยังยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยมากกว่ากลุ่มช่วงวัยอื่น ๆ (นิตยา เพ็ญศิริภา, 2553) ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากผลการวิจัยครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในระดับพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์: กรณีศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ” โดยเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross Sectional Descriptive Study) ซึ่งผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จาก คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เลขที่โครงการวิจัย 032/2562 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร คือ ประชาชนกลุ่มสูงอายุในจังหวัดศรีสะเกษที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 232,607 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ, 2562)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนชายและหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ในปี พ.ศ. 2562 กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Yamane, Taro, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน ± 5 ซึ่งพบว่าต้องใช้ขนาดตัวอย่างที่น้อยที่สุด คือ 400 คน โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการเลือกตัวอย่าง (Sampling) ผู้สูงอายุเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย ดังนี้

1. ทำการสุ่มระดับอำเภอ โดยกำหนดแบบแผนการสุ่มระดับอำเภอไว้ คือ สุ่มจำนวนอำเภอของจังหวัดศรีสะเกษซึ่งมีทั้งหมด 22 อำเภอ ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนอำเภอ ทั้งหมด 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอขุนซัน อำเภอขุนหาญ

อำเภอแม่แจ่ม อำเภอแม่สร้อย อำเภอพยุห์ อำเภอไพรบึง อำเภอเมืองศรีสะเกษ
อำเภอยางชุมน้อย อำเภอวังหิน และอำเภอห้วยทับทัน

2. ทำการสุ่มระดับตำบล โดยกำหนดแบบแผนการสุ่มระดับตำบลไว้ดังนี้
คือ 1 อำเภอ สุ่มมาอำเภอละ 2 ตำบล ได้ตำบลที่ใช้เป็นพื้นที่วิจัยทั้งหมด 20 ตำบล

3. ทำการสุ่มหมู่บ้าน โดยกำหนดแบบแผนการสุ่มระดับหมู่บ้านไว้ดังนี้ คือ
1 ตำบล สุ่มมาตำบลละ 1 หมู่บ้าน ได้หมู่บ้านที่ใช้เป็นพื้นที่วิจัยทั้งหมด 20 หมู่บ้าน

4. ทำการเทียบอัตราส่วน จำนวนหมู่บ้าน (20 หมู่บ้าน) กับจำนวนขนาด
ตัวอย่างที่ได้จากตารางสำเร็จรูป (400 คน) จะได้จำนวนตัวอย่างที่ควรเก็บข้อมูลในแต่ละ
หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 20 ตัวอย่าง รวมตัวอย่าง เท่ากับ 400 ตัวอย่าง

5. ทำการเลือกตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ
(Accidental Sampling) จำนวนหมู่บ้านละ 20 ตัวอย่าง โดยคณะผู้วิจัยมีเกณฑ์คัดเข้า และ
เกณฑ์คัดออก ดังนี้

5.1 เกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างเข้ามศึกษา (Inclusion Criteria)

5.1.1 เป็นประชาชนเพศชายและหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี
ขึ้นไป อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ได้รับการสุ่มเป็นพื้นที่การวิจัยในปี พ.ศ. 2562

5.1.2 ตัวอย่างเข้าใจภาษาไทยเป็นอย่างดี

5.1.3 ตัวอย่างยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย

5.2 เกณฑ์ในการคัดตัวอย่างออกจากการศึกษา (Exclusion
Criteria)

5.2.1 ตัวอย่างไม่ยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย

5.2.2 ตัวอย่างอยู่ในสภาพต่อไปนี้ คือ หมดสติหรือเกือบ
หมดสติ พูดไม่ได้ พูดไม่รู้เรื่อง วุ่นวาย สับสน ใส่ท่อหายใจหรือใส่หลอดคอ จนไม่สามารถตอบ
แบบสอบถามได้

5.2.3 ตัวอย่างให้ข้อมูล แต่ไม่ประสงค์เปิดเผยข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น
ผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการนำ
แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบรายละเอียดของข้อ
คำถาม และพิจารณาเนื้อหาว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.72 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูง
วัยในเขตอำเภอภูซำบั้ง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความ
เชื่อมั่นโดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ซึ่งใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha

Coefficient) ตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.76

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการเตรียมแบบสอบถาม อบรมผู้ช่วยเก็บข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน/เวลาที่กำหนด ลงรหัสข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการเองทุกขั้นตอนตลอดการจัดเก็บข้อมูล มีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในตำบลที่ได้รับการสุ่มให้เป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อขอข้อมูลพื้นฐาน และเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยในครั้งนี้
2. คณะผู้วิจัยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้ช่วยวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ภายหลังเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลในแต่ละวัน จะตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล หากพบว่ามีข้อมูลไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลซ้ำในพื้นที่เดิมจนได้ข้อมูลครบถ้วน
4. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regressions Analysis)

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษที่ถวายอาหารแด่พระสงฆ์ และ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษที่ถวายอาหารแด่พระสงฆ์ พบว่าผู้สูงวัยมีอายุเฉลี่ย 69.5 ± 7.2 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 71.2 มีอาชีพหลักคือเกษตรกร สูงถึงร้อยละ 82.5 ด้านการศึกษา พบว่า ไม่ได้ศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.8 รองลงมาศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 33.3 และระดับประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 17.3 ส่วนด้านรายได้ พบว่า ผู้สูงวัยมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท สูงถึงร้อยละ 76.0 สำหรับข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการถวายอาหาร พบว่า ผู้สูงวัยเดินทางไปวัดด้วยการเดินมากที่สุด ร้อยละ 52.0 รองลงมาคือใช้จักรยานยนต์ ร้อยละ 25.0 และใช้จักรยาน ร้อยละ 11.8 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการเดินทางไปวัดน้อยกว่า 30 นาที สูงถึงร้อยละ 89.8 โดยช่วงเวลาที่ถวายอาหารแด่พระสงฆ์มากที่สุด คือ ช่วงตักบาตร ร้อยละ 71.3

รองลงมาคือ ช่วงถวายอาหารเช้า (ถวายจันทน์) ร้อยละ 66.3 ประเภทของอาหารที่นำมาถวาย แต่พระสงฆ์มากที่สุด คือ ปลา/หมู/ไก่ ทอด ร้อยละ 61.8 รองลงมาคือ ไข่ต้ม ร้อยละ 55.3 ปลากระป๋อง ร้อยละ 53.3 ไช้เจียว ร้อยละ 48.8 น้ำพริก/ป่น ร้อยละ 34.8 ไก่/ปลา/หมู/เนื้อ ย่าง ร้อยละ 31.0 ตามลำดับ ด้านน้ำปานะที่ถวายแต่พระสงฆ์มากที่สุด คือ น้ำเปล่า ร้อยละ 83.8 รองลงมาคือ นม/ชา/น้ำหวานต่าง ๆ ร้อยละ 33.5 น้ำผลไม้ ร้อยละ 19.3 และกาแฟ ร้อยละ 17.0 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแต่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัด ศรีสะเกษ โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ให้เป็นค่าคงที่ ตัวแปรความเชื่อ ทศนคติ และความรู้ มีผลต่อ พฤติกรรมการถวายอาหารแต่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุ ในเชิงบวก โดยมีประสิทธิภาพของการ พยากรณ์ 22.1% นั่นคือ ตัวพยากรณ์หรือตัวแปรทั้ง 3 ตัว ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการถวาย อาหารแต่พระสงฆ์ในกลุ่มผู้สูงอายุได้ร้อยละ 22.1 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแต่พระสงฆ์ของผู้สูงอายุในจังหวัด ศรีสะเกษ โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

ตัวพยากรณ์	B	S _b	Beta	t	p
ความเชื่อ	.310	.044	.326	6.986	.000*
ทศนคติ	.191	.045	.199	4.233	.000*
ความรู้	.131	.043	.137	3.043	.002*
ค่าคงที่ (Constant)	.010	.043		.224	
R = .476 R ² ที่ปรับแล้ว = .221 F = 38.677				p < .05	

*P - value: .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแต่พระสงฆ์ของผู้สูง อายุในจังหวัด ศรีสะเกษ ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ และความรู้ โดยสามารถร่วมกันอธิบายความ แปรปรวนได้ ร้อยละ 22.1 ทั้งนี้ในปัจจัยด้านความเชื่อที่มีผลเชิงบวกต่อการถวายอาหารแต่ พระสงฆ์นั้น อาจเนื่องมาจากการมีความเชื่อเรื่องบุญ สิริมงคล และอานิสงส์ของการถวาย อาหารแต่พระสงฆ์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและครอบครัว ดังผลการศึกษาของ รัชนิกร ตาเสน และทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์ ที่ศึกษาความเชื่อและพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรและถวาย ภัตตาหารของชาวพุทธที่เอื้อต่อสุขภาพของพระสงฆ์: กรณีศึกษาในจังหวัดน่าน ที่พบว่า ความ เชื่อในการทำบุญของชาวพุทธ ถึงร้อยละ 76.66 ตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในบุญ และบาปผ่านพิธีกรรมและศาสนาเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตัวเอง บุคคลอันเป็นที่รักและบุคคล ที่เสียชีวิตไปแล้ว อาหารทำบุญล้วนมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับความชอบส่วนบุคคลและ

อาหารมงคล พฤติกรรมการถวายอาหารทำบุญของชาวพุทธในเมืองและในชนบทมีความเชื่อในการถวายอาหารทำบุญไม่ต่างกัน ภายใต้บริบทของสังคมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวชนบทท้องถิ่นยังมีวิถีปฏิบัติสืบทอดตามบรรพบุรุษและมีประกอบอาหารทำบุญในครัวเรือนถวายพระสงฆ์มากกว่าชาวพุทธในเมือง แต่ด้วยสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่แปรเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง มีวิถีชีวิตที่เร่งรีบส่งผลต่อให้ในภาพรวมพฤติกรรมการเตรียมอาหารทำบุญที่ชาวพุทธถวายให้แก่พระสงฆ์เป็นอาหารที่ซื้อมากกว่าปรุงเองในครัวเรือน (รัชนิกร ตาเสน และทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์, 2562) และสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการตักบาตรและถวายภัตตาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์ ของ ลลิตทิพย์ ธนสมบัตินันท์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและวิถีปฏิบัติของพระพุทธศาสนิกชนในการตักบาตรและถวายภัตตาหาร พฤติกรรมการฉันภัตตาหารของพระสงฆ์ และวิถีปฏิบัติที่เหมาะสมในการตักบาตรถวายภัตตาหาร และการฉันภัตตาหารที่เหมาะสมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่พระสงฆ์ ซึ่งสรุปได้ว่า แนวคิดเรื่อง “บุญ” ที่เป็นสิ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน กล่าวคือ พุทธศาสนิกชนตักบาตรถวายภัตตาหารเพื่อให้พระสงฆ์ครองสมณเพศได้ ขณะเดียวกันพระสงฆ์ก็แสดงบทบาทในการทำนุบำรุงและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปรากฏการณ์สุขภาพพระสงฆ์จึงอธิบายจากวิถีปฏิบัติของพระพุทธศาสนิกชนในการตักบาตรและถวายภัตตาหารซึ่งจัดเป็นสังฆทานประเภทหนึ่งผ่านแนวคิดพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติ (ลลิตทิพย์ ธนสมบัตินันท์, 2559)

สำหรับปัจจัยด้านทัศนคติที่พบว่าเป็นปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการถวายอาหารต่อพระสงฆ์นั้น สอดคล้องกับ การศึกษาของ ศนิกานต์ ศรีมณี ที่ว่า ทัศนคติต่อการทำบุญ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ของประชาชน (ศนิกานต์ ศรีมณี, 2561) ซึ่ง ปราโมทย์ เทียงตรง ก็ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของทัศนคติว่า ทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์หรือการเลียนแบบ สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้และเป็นสิ่งโน้มน้าวให้เกิดเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมทางบวกหรือพฤติกรรมทางลบ ส่วนปัจจัยด้านความรู้ที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการถวายอาหารต่อพระสงฆ์ ก็อาจมีความเป็นไปได้ว่า การมีความรู้ด้านการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ จะช่วยส่งผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของพระสงฆ์ (ปราโมทย์ เทียงตรง, 2557) ดังที่ ศนิกานต์ ศรีมณี ได้รายงานไว้ว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ของอาหารที่ตักบาตรหรือถวายแด่พระสงฆ์ของประชาชน และอายุของประชาชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ($r = .563$ และ $.067$ ตามลำดับ) (ศนิกานต์ ศรีมณี, 2561)

จากผลการศึกษาจะเห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลร่วมกันอันทำให้เกิดพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สугวัย ดังนั้นองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษารั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูล

พื้นฐานให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ที่ทำการศึกษ หรือสถานที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อหารูปแบบ ในการส่งเสริมการถวายอาหารเพื่อสุขภาพแด่พระสงฆ์ต่อไป ดังตัวอย่าง การศึกษาของ อัจฉริ ยา พ่วงแก้ว และคณะ ที่พัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์: มุมมองของพระสงฆ์ แล้วพบว่า ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมบริโภคอาหาร ของพระสงฆ์ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารสุขภาพ จริยวัตรสงฆ์ และชนิดอาหารที่ ประชาชนถวาย จึงได้เสนอรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์ ตามมุมมองของพระสงฆ์ที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า “รูปแบบ M - O - N - K” (อัจฉริยา พ่วงแก้ว และคณะ, 2561) ประกอบด้วย การพิจารณาฉันทตาทหารสุขภาพของพระสงฆ์โดยไม่ขัด หลักพระธรรมวินัย การส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนใส่บาตรหรือถวายอาหารสุขภาพ การประเมินและส่งเสริมภาวะสมดุลทางโภชนาการของพระสงฆ์ และการให้ความรู้และ การจัดทำสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับโภชนาการสำหรับพระสงฆ์ ที่มสุขภาพควรนำรูปแบบการส่งเสริม พฤติกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์ที่พัฒนาขึ้นตามมุมมองของพระสงฆ์นี้ไปเป็นข้อมูลใน การปรับปรุงการจัดบริการสุขภาพ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนร่วมกันกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พระสงฆ์มีพฤติกรรมบริโภคอาหารที่เหมาะสมต่อไป ตัวอย่างการศึกษาของ ศรีเมือง พลังฤทธิ์ เรื่องสถานะสุขภาพและแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ที่ได้เสนอแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ได้แก่ ถวายการอบรม ตรวจสุขภาพ ติดโปสเตอร์ความรู้สุขภาพที่วัด ประกาศในวันพระเกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสม รณรงค์ เสี่ยงตามสาย กระจายข่าว แนะนำในชุมชนเกี่ยวกับอาหารทำบุญ และแจกแผ่นพับ โดยเฉพาะให้แม่ค้าที่ทำกับข้าวมาขายหน้าวัด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันและ ทำงานเชิงรุกตามกิจกรรมข้างต้น (ศรีเมือง พลังฤทธิ์, 2562) และการศึกษาของ ขนิษฐา วิศิษฐ์ เจริญ และวิไลวรรณ ปะธิเก เรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนในการป้องกันโรคไม่ติดต่อ เรื้อรังในพระสงฆ์ อันเนื่องมาจากในปัจจุบันพระสงฆ์กำลังเผชิญปัญหาสุขภาพที่เกิดจากโรคไม่ ติดต่อเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง เบาหวาน และไตวายเรื้อรัง ซึ่งโรคเหล่านี้ เกิดจากการได้รับการถวายอาหารที่ไม่เหมาะสม และมีกิจกรรมทางกายน้อย (ขนิษฐา วิศิษฐ์ เจริญ และวิไลวรรณ ปะธิเก, 2562) ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสุขภาพแก่พระสงฆ์ ชุมชน จำเป็นต้องตระหนักและใส่ใจต่อการแก้ไขปัญหาี้ โดยกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ ชุมชน ได้แก่ 1) การพัฒนาคนในการสร้างความตระหนักของชุมชนในการป้องกันโรคไม่ติดต่อ เรื้อรังในพระสงฆ์ด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การถวายอาหาร และการออก กำลังกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ผ่านกระบวนการบรรยาย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสนทนากลุ่มย่อยและการสาธิต 2) การสนับสนุนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนโดยการใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน 3) การระบุ

ปัญหาตามความต้องการของชุมชน/องค์กรชุมชนด้วยกระบวนการ Photo voice method เพื่อให้คนในชุมชนเกิดการสะท้อนคิดถึงอาหารที่ถวายพระ 4) การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายและผลักดันประเด็นในขั้นตอนที่ 3 ไปสู่การปฏิบัติ 5) การเกิดนโยบาย/ การปฏิบัติของชุมชน เป็นการปฏิบัติของชุมชนในการการปรับเปลี่ยนวิถีการปฏิบัติ อันจะทำให้ พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดีและสามารถสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ความเชื่อ ทักษะคิด และความรู้ โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวเป็นปัจจัยที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรม การถวายอาหารแด่พระสงฆ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .000, .000$ และ $.002$ ตามลำดับ) และสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ในกลุ่มผู้สูงวัยได้ ร้อยละ 22.1 **ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย** 1) ควรส่งเสริมองค์ความรู้เรื่องโรคเรื้อรังต่าง ๆ และหลักโภชนาการให้กับผู้สูงวัย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงวัยสามารถเลือกซื้ออาหารปรุงสุกสำเร็จรูป ในท้องตลาดที่เหมาะสมและมีประโยชน์ต่อสุขภาพพระภิกษุสงฆ์ได้ 2) องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ที่ทำการศึกษา หรือสถานที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ใช้เป็นแนวทาง ในการวางแผนเพื่อหารูปแบบในการส่งเสริมการถวายอาหารเพื่อสุขภาพแด่พระสงฆ์ต่อไป **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรทำการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรม การถวายอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการแก่ประชาชนทุกช่วงวัย 2) ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อ หารูปแบบที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์แบบบูรณาการ โดยการร่วมมือจากประชาชน ในชุมชน พระสงฆ์ และหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้สูงวัยทุกท่านที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่สนับสนุนทุนการดำเนินงาน วิจัยแก่คณะผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

ชนิษฐา วิศิษฐ์เจริญ และวิไลวรรณ ปะธิเก. (2562). การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนในการ ป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ในพระสงฆ์. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์, 3(2), 1-17.

- จงจิตร อังคทะวานิช และคณะ. (2559). สถานการณ์ปัญหาโภชนาการในพระสงฆ์ จากโครงการสงฆ์ไทยไกลโรค. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.
- นิตยา เพ็ญศิริรักษา. (2553). สุขภาพผู้สูงอายุ. ใน นิตยา เพ็ญศิริรักษา, เอกสารการสอนชุดวิชาอนามัยครอบครัวในงานสาธารณสุข หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปราโมทย์ เทียงตรง. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษากลุ่มโรงเรียนรัฐบาล จังหวัดเพชรบุรี. ใน วิทยานนท์ ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการทางวัฒนธรรม (สหสาขาวิชา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระกิตติญาณเมธี (สมเกียรติ งามวงศ์) และคณะ. (2561). การส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดลพบุรี. วารสารรัชต์ภาคย์, 12(25), 94-107.
- พระราชปรียัติ และคณะ. (2561). ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดพะเยา. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(ฉบับพิเศษ), 78-87.
- มินตรา สาระรักษ์ และคณะ. (2560). ความชุกและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังของพระภิกษุสงฆ์ อำเภอลำปาง จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 19(1), 37-48.
- รัชนิกร ตาเสน และทรงวุฒิ ดวงรัตน์พันธ์. (2562). ความเชื่อและพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรและถวายภัตตาหารของชาวพุทธที่เอื้อต่อสุขภาพของพระสงฆ์: กรณีศึกษาในจังหวัดน่าน. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(4), 80-87.
- ลลิตทิพย์ ชนสมบัตินันท์. (2559). พฤติกรรมการดื่มน้ำและถวายภัตตาหารเพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 23(3), 51-66.
- ศนิกานต์ ศรีมณี. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของพระภิกษุสงฆ์และพฤติกรรมการถวายภัตตาหารของประชาชนในเขตภาษีเจริญ. วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, 19(37), 37-45.
- ศรีเมือง พลั่งฤทธิ์. (2562). สถานะสุขภาพและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 37(2), 133-142.
- สำนักงานพระพุทธศาสนา. (2557). จำนวนพระภิกษุ-สามเณรทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2562 จาก http://www.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=921:2010-10-07-11-33-40&catid=77:2009-07-14-14-27-10&Itemid=391

- สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดศรีสะเกษ. (2561). จำนวนวัดในจังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก https://ssk.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=343&Itemid=189
- _____. (2562). จำนวนพระภิกษุและสามเณรในจังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก http://ssk.onab.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=342&Itemid=190
- สำนักงานสถิติจังหวัดศรีสะเกษ. (2562). วิเคราะห์และสรุปสถานการณ์เรื่องผู้สูงอายุจังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก http://sisaket.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=425:2018-03-06-04-21-45&catid=81:2011-10-11-07-21-04&Itemid=189
- อลงกรณ์ สุขเรืองกุล และคณะ. (2560). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงราย. พยาบาลสาร, 44(2), 38-48.
- อัญฉริยา พ่วงแก้ว และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคอาหารของพระสงฆ์: มุมมองของพระสงฆ์. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 12(1), 81-91.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Yamane, Taro. (1973). An Introductory Analysis. (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.